

Таран О. В.,
доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності Національної
академії внутрішніх справ
ORCID ID: 0000–0003–4752–9924

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.1-2/87-95>

УДК 341.645.5:62

ДЕЯКІ ПИТАННЯ БЕЗПЕКИ І ОХОРОНИ ПРАЦІ У РІШЕННЯХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ (КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ)

Анотація. Статтю присвячено питанням безпеки і охорони праці у рішеннях Європейського суду з прав людини.

Метою статті є вивчення та узагальнення практики ЄСПЛ, що стосується питань безпеки і охорони праці, зокрема у випадках учинення кримінальних правопорушень.

Проаналізовано рішення Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у справах *Önerildiz v. Turkey*; *Vilnes and others v. Norway*; *Brincat and others v. Malta*; *Budaeva and others v. Russia*; *Kolyadenko and others v. Russia*; *Kosmata v. Ukraine*, у яких застосовуються стаття 2 та стаття 8 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ) щодо трудових правовідносин, зокрема правопорушень, які мали наслідком заподіяння або ризик заподіяння шкоди життю та/або здоров'ю працівників.

Розглянуто способи правового регулювання відповідальності за правопорушення, що посягають на право людини на безпечні умови праці у різних країнах та відзначено, що у КК України обрано найбільш вдалий підхід, що дозволяє відмежувати такі кримінальні правопорушення від інших, наприклад, проти життя і здоров'я людини.

У рішеннях ЄСПЛ визначено, що позитивне зобов'язання держави полягає у забезпеченні захисту права на життя від промислових ризиків; права людини на інформацію про промислові (виробничі) ризики; доцільність кримінального провадження, якщо справа стосується небезпечних видів діяльності. Це має враховуватися національними судами під час розгляду відповідних справ та уповноваженими суб'єктами під час здійснення досудового розслідування.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини; рішення Європейського суду з прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, безпечні умови праці, охорона праці, безпека виробництва, кримінальне провадження.

Постановка проблеми. Всебічність, різноманітність, системність практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ, Суд), його особлива юрисдикція та кількість скарг, що зростає, свідчать про визнання та ефективність механізмів

і результатів роботи Суду, що спрямовані на забезпечення дотримання прав людини, тлумачення їх змісту, розвитку і розширення.

ЄСПЛ, як міжнародний суд, вважається вищою судовою інстанцією для усіх держав-членів Ради Європи, що

ратифікували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ).

ЄСПЛ має право:

1) розглядати індивідуальні та міждержавні скарги, подані до ЄСПЛ проти одного або декількох держав-членів Ради Європи або проти Європейського союзу;

2) визнавати факт того, що було порушено те чи інше право заявника;

3) присудити заявнику виграну, справедливую компенсацію;

4) тлумачити Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод;

5) встановлювати факт того, що будь-яке порушення в певній державі носить масовий характер через системні проблеми, у зв'язку з чим наказувати цій державі вжити заходів щодо виправлення цього недоліку;

6) розглядати запит комітету міністрів Ради Європи з питання про те, чи не порушила держава – відповідач своє зобов'язання по виконанню постанов (рішень) ЄСПЛ;

7) давати тлумачення раніше винесеної постанови на запит Комітету Міністрів Ради Європи;

8) вносити Консультативні висновки про тлумачення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, з питань, не пов'язаних з розглядом справ¹.

Такий обсяг повноважень та обов'язковий характер рішень ЄСПЛ, серед іншого, забезпечують формування єдиного розуміння змісту та обсягу прав, передбачених ЄКПЛ та можливостей їх захисту засобами Суду.

Водночас, незважаючи на різноманітність і значний масив рішень ЄСПЛ, рішення у справах щодо порушення прав людини на безпечні умови праці, у сфері безпеки виробництва (кримінальне судочинство) не є поширеними настільки, щоб можна було зробити розширене змістовне та детальне узагальнення правових позицій Суду з цього питання.

У цій роботі предметом уваги є рішення, у яких відображено позицію Суду за результатами розгляду скарг, які стосувались порушень прав людини на безпечні і здорові умови праці за які передбачено кримінальну відповідальність.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Питання юридичної відповідальності за порушення трудових прав та права на безпечні умови праці, забезпечення цих прав у світлі міжнародного права, практики ЄСПЛ розглядали Л.П. Амелічева, У.П. Бек, О.Г. Турченко, С.В. Венедіктов, П.О. Ізуїта, Н.В. Ільків О.В. Ільницький, С.Я. Лихова, Р.Т. Чернега, та ін.

Цим та іншим науковим дослідженням належить вагомий внесок у дискусію щодо змісту та обсягу права на безпечні умови праці, ефективних засобів його реалізації та захисту. Особливе значення тут має практика ЄСПЛ, яка наразі хоча і не містить значного масиву відповідних рішень, але наявні правові позиції формують уявлення про оцінку Судом різних обставин таких правопорушень, їх розслідування та судового розгляду.

Метою статті є вивчення та узагальнення практики ЄСПЛ, що стосується питань безпеки і охорони праці, зокрема у випадках учинення кримінальних правопорушень.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Вивчення кримінального законодавства деяких зарубіжних країн у частині відповідальності за порушення правил охорони праці і техніки безпеки, професійних обов'язків та ін., показало, що у згаданих законах часто відсутні відповідні самостійні норми, і загалом спостерігається тенденція до універсалізації норм про відповідальність за порушення різних правил безпеки у різних галузях виробництва, пов'язаних з порушенням професійних обов'язків та ін.

¹ В Лутковська, Судова практика Європейського суду з прав людини. Рішення щодо України (Київ, «Праксіс», 2005) 480.

Наприклад, у КК Швеції, Бельгії, Австрії, Норвегії та ін. заподіяння шкоди внаслідок порушення правил безпеки охоплюється загальною нормою, яка розміщена у главі (розділі) про злочини проти життя і здоров'я.

Для порівняння наведемо декілька статей КК різних країн, що передбачають відповідальність за злочини проти безпеки виробництва (використано законодавчу конструкцію КК України).

У ст. 222–20 Франції передбачено відповідальність за недотримання правил безпеки, в результаті якого здоров'ю іншої особи завдано шкоду, що призвела до втрати працездатності на строк до трьох місяців.

У ст. 383 КК Туреччини зазначено, що якщо дії особи в результаті необережності, неухважності, недосвідченості у професійній або ремісницькій діяльності, недотримання правил, наказів і інструкцій викликали пожежу, вибух, руйнування, що загрожують загальній безпеці, то така особа карається позбавленням волі на строк до тридцяти місяців або грошовим штрафом.

§ 319 КК ФРН «Створення небезпеки в результаті порушення правил будівельних робіт» (1) Хто при плануванні, керівництві будівництвом або при виконанні будівельних робіт або під час знесення споруди порушує загальноприйняті правила техніки і цим створює небезпеку для здоров'я або життя іншої особи, карається... (2) Так само карається той, хто на виконання професійної діяльності або ремесла, під час планування, керівництва або здійсненні наміру встановити на будівельному об'єкті технічне обладнання або переробити встановлене обладнання такого роду, порушує загальноприйняті правила техніки, і цим створює небезпеку для здоров'я або життя людини. (3) Хто спричиняє небезпеку з необережності, карається... (4) Хто у випадках, зазначених у абз. 1 і 2, діє недбало

і спричиняє небезпеку з необережності, карається <...>¹.

Отже, кримінальне законодавство різних країн помітно різниться, а якщо порівнювати з національним – суттєво. О.О. Бахуринська запропонувала класифікацію порушень трудових прав, яка враховує особливості національного законодавства. А саме: порушення трудових прав людини і громадянина, не пов'язані з посяганням на життя та здоров'я, і порушення правил охорони праці й техніки безпеки на виробництві, які створюють загрозу заподіяння шкоди життю та здоров'ю людини².

Якщо користуватись цією класифікацією, то ми розглядаємо рішення ЄСПЛ, що стосуються правопорушень, зазначених у другій групі.

Відмінність кримінально-правової регламентації відповідальності за порушення прав людини у сфері безпеки виробництва, а також механізмів встановлення та відшкодування шкоди внаслідок нещасних випадків, вплинула на формування позицій Суду. У справі Коляденко та інші проти Росії зазначено, що Суд повинен розглянути специфічні обставини справи з урахуванням, серед іншого, законності дій влади, внутрішнього процесу ухвалення рішень, включаючи відповідні розслідування і аналіз, а також складність питання. У п. 159 згаданого рішення йдеться про те, що якщо право на життя або особисту недоторканість не було умисним (нешасний випадок – *авт.*), позитивний обов'язок з створення ефективної судової системи не обов'язково передбачає кримінальне провадження у кожному разі і може бути виконано, якщо постраждалим було забезпечено доступ до цивільних, адміністративних або дисциплінарних засобів правового захисту. Утім, що стосується аспекту небезпечних видів діяльності, Суд вважає необхідним проведення офіційного кримінального розслідування,

¹ О Таран, Кримінальна відповідальність за злочини проти безпеки виробництва в Україні та зарубіжних країнах (2013) 4 *Безпека людини в умовах глобалізації: сучасні правові парадигми* 358.

² О Бахуринська, Кримінально-правова характеристика порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК України) (дис... канд. юрид. наук. 12.00.08 КНУ ім. Тараса Шевченка, Київ, 2007) 25–29.

оскільки органи державної влади іноді є єдиними компетентними органами, які здатні розібратись у складних процесах, які могли стати причиною інциденту. Суд встановив, що якщо той або інший представник органу влади наразив на небезпеку життя людини, усвідомлюючи можливі наслідки і нехтуючи покладеними на нього повноваженнями, не вжив заходів, які були б необхідними і достатніми для запобігання ризиків, пов'язаних з небезпечними видами діяльності, і при цьому йому не було пред'явлено обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і він не був притягнутий до кримінальної відповідальності, то може бути порушення статті 2, незалежно від будь-яких засобів правового захисту, якими зазначені особи (тут заявники – *авт.*) можуть скористатись за власною ініціативою¹.

Отже, Суд убачає можливим застосування різних засобів правового захисту, залежно від норм внутрішнього законодавства, позиції влади та інших чинників, проте підкреслює доцільність кримінального розслідування, якщо справа стосується небезпечних видів діяльності (у разі смерті або загрози життю при виконанні небезпечних видів діяльності) та складності встановлення обставин правопорушення (діяльність уповноважених органів, система правового регулювання, особи, причетні до правопорушення). Саме ці умови є характерними для кримінально-правової кваліфікації та розслідування злочинів проти безпеки виробництва у національній правозастосовній практиці.

Важливо зауважити, що Суд відмежовує небезпечні види діяльності, що пов'язані із виробничими (промисловими) ризиками захист від яких повинен забезпечуватись державою та небезпечні види діяльності з боку людини. У рішенні по справі Прилуцький проти України у п. 32 зазначено, що у сфері небезпеч-

них видів діяльності позитивні зобов'язання не повинні бути надмірно порушені патерналістськими інтерпретаціями, беручи до уваги, що поняття особистої автономії є важливим принципом, що лежить в основі гарантій Конвенції (у першу чергу тих, що стосуються приватного життя). Певні життєві кроки, які вчиняє людина згідно з її власним раціональним вибором, також можуть містити в собі можливість здійснення діяльності, яка сприймається фізично або психічно шкідливою або небезпечною для певної особи, і неналежне втручання держави в цю свободу особистого вибору може призвести до суперечностей конвенційним положенням².

Що стосується правових позицій ЄСПЛ щодо питань безпеки виробництва (у розумінні національного законодавства), то такі позиції відображено у нечисленних рішеннях, головними з яких є: *Öneryıldız v. Turkey*; *Vilnes and others v. Norway*; *Brincat and others v. Malta*; *Budaeva and others v. Russia*; *Kolyadenko and others v. Russia*; *Kosmata v. Ukraine*.

Відтак, зважаючи на невелику кількість справ, можна сказати, що безпека виробництва (охорона праці, техніка безпеки) – відносно новий предмет розгляду у ЄСПЛ і заслуговує на особливу увагу.

Важливим кроком у розвитку прав людини у виробничій діяльності стало поширення положень ст. 2 Конвенції на цю сферу. У справі Коляденко та інші проти Росії Суд зазначає, що положення статті 2 Конвенції стосуються не тільки спричинення смерті в результаті використання сили представниками держави, але й першим реченням її першого параграфу передбачають позитивний обов'язок країн вжити відповідні кроки у рамках сфери своїх повноважень (п. 121). Позитивний обов'язок вживати належних заходів, що спрямовані на захист життя, передбачений статтею 2 передбачає обов'язок влади забезпечити

¹ Case of *Kolyadenko and others v. Russia*: ECHR28.02.2012 <<https://hudoc.echr.coe.int> › conversion › docx › accessed 16.03.2023.

² Справа «Прилуцький проти України». Рішення Європейського суду з прав людини від 26.02.2015 <<http://old.minjust.gov.ua/file/47282>> дата звернення 16.03.2023.

законодавчу і адміністративну основу для забезпечення ефективного захисту від загроз права на життя (п. 127). Суд вважає, що цю обставину потрібно розглядати в контексті певної діяльності, незалежно від того публічна вона чи ні, у якій право на життя може бути порушене, та у випадку із діяльністю, пов'язаною промисловими об'єктами, яка за своєю природою є небезпечною. У випадку з такими небезпечними діями, особливу увагу потрібно приділяти нормативним документам, які враховують особливі характеристики діяльності, що розглядається, а особливо рівень потенційної загрози життю людини (п. 128)¹.

Інший важливий висновок сформульовано у рішенні у справі *Vilnes fnd others v. Norway* (2013). Зміст скарги заявників полягав у тому, що вони працюючи водолазами вони втратили дієздатність в результаті занурення в Північному морі для нафтових компаній під час початкового періоду дослідження нафти (з 1965 по 1990 рр.). Всі заявники скаржилися, що Норвегія не вжила необхідних заходів для захисту здоров'я та життя глибоководних дайверів під час роботи в Північному морі та, стосовно трьох заявників, у випробних установках. Всі вони також стверджували, що держава не забезпечила їх достатньою інформацією про ризики, пов'язані з глибоководним зануренням та зануреннями для проведення досліджень.

Суд постановив, що мало місце порушення статті 8 Конвенції, у зв'язку тим, що влада Норвегії не гарантувала заявникам отримання необхідної інформації для оцінення ризиків для здоров'я та життя в результаті використання таблиць швидкого зниження тиску².

У рішенні у справі за скаргою *Bricat and others v. Malta* (2014) Суд зазначає про обов'язок держави створити законодавчий та адміністративний механізм, спроможний забезпечити ефективну

протидію загрозам праву на життя. Цей обов'язок безперечно виникає в контексті небезпечних видів діяльності, у яких, крім того, особливу увагу необхідно приділяти положенням, спрямованим на особливості відповідного виду діяльності, зокрема рівень потенційної загрози життю людей. Ці норми мають регулювати ліцензування, організацію, проведення, безпеку та нагляд за відповідними заходами, а також зобов'язати усіх причетних до неї осіб вжити практичних заходів для забезпечення ефективного захисту громадян, чиє життя може опинитися під загрозою супутніх ризиків.

Окрему увагу потрібно приділити аналізу рішення ЄСПЛ у справі *Космата* проти України.

Так, заявниці є відповідно матір'ю і сестрою К., який працював на млині, що належав підприємству «О». 4 березня 2006 року, коли К. здійснював очистку екструдера млина, невідома особа увімкнула електроенергію, що привело у дію обладнання, внаслідок чого К. зазнав тяжких тілесних ушкоджень. 9 березня 2006 року К. помер у лікарні від отриманих ушкоджень.

Спеціальне розслідування та судовий розгляд.

1) комісія з розслідування нещасного випадку на виробництві у зв'язку невизначеністю характеру відносин між сторонами (факт трудових відносин між К. та підприємством) вирішила, що процедура проведення спеціального розслідування не поширюється на К., оскільки він не був найманим працівником та, будучи вільнонайманим працівником, не сплачував внесків до фонду соціального страхування він нещасних випадків на виробництві. Відповідно, комісія вирішила не проводити спеціальне розслідування та надати зібрані матеріали місцевим державній адміністрації та прокуратурі.

¹ Case of *Kolyadenko and others v. Russia*: ECHR28.02.2012 <<https://hudoc.echr.coe.int> > conversion > docx > accessed 16.03.2023.

² Практика ЄСПЛ: Фактичні дані – Здоров'я <<http://unba.org.ua/publications/print/1262-praktika-espl-faktichni-dani-zdorov-ya.html>> дата звернення 16.03.2023.

Характер правовідносин як трудових, було вставлено в судовому порядку за позовом заявниць.

На виконання рішення суду було призначено другу комісію з розслідування нещасного випадку на виробництві, за результатами роботи якої було складено акт та зроблено висновок, що нещасний випадок не був пов'язаний з роботою. Керівництво не давало К. завдання відремонтувати екструдер та навіть забороняло йому це робити. Згідно з висновками, К. у стані алкогольного сп'яніння самовільно включив електричне живлення екструдера та почав очищати його пиłosосом. Екструдер затягнув край одягу К., внаслідок чого стався відрив верхніх кінцівок К., і йому було завдано інших тілесних ушкоджень, які виявилися летальними. До цього акту Б. (член комісії) додала окрему думку, в якій зазначила, що комісія не врахувала організаційні причини нещасного випадку, а саме відсутність на млині системи управління безпекою охорони праці, незабезпечення навчання К. правилам безпеки праці, а також недотримання технічних норм і вимог.

Кримінальне провадження. Протягом 2006–2011 рр. районна прокуратура неодноразово відмовляла у порушенні кримінальної справи, а обласна – скасовувала такі рішення (на той час розслідування злочинів проти безпеки виробництва належало до підслідності прокуратури, був чинним КПК 1960 року).

1 березня 2011 року обласна прокуратура скасувала постанову від 16 лютого 2011 року та порушила кримінальну справу щодо посадових осіб підприємства «О» за підозрою у порушенні вимог законодавства з охорони праці, що спричинило смерть. У постанові, зокрема, зазначалося, що попередні дослідчі перевірки були поверховими. Також зазначалося, що нижчестоящими прокурорами не було враховано окрему думку Б., додану до акту другої комісії, та не опи-

тано її. Крім того, було вказано, що справа порушує низку питань, включно з питаннями, на які вказала Б., які вимагають експертного дослідження, зокрема, питання щодо того, хто відповідав за безпеку праці на млині.

27 грудня 2011 року за результатами проведення призначеної слідчим технічної експертизи було складено висновок щодо причин нещасного випадку. Експерт дійшов висновку, що К. увімкнув екструдер для того, щоб пришвидшити процес очищення, і внаслідок цього зазнав тілесних ушкоджень, що призвели до його смерті. Експерт також дійшов висновку, що керівництво підприємства порушило низку положень законодавства з охорони праці, зокрема, у зв'язку з тим, що К. було дозволено працювати з екструдером без належної підготовки з питань охорони праці, що йому протиправно було дозволено доступ до вмикача електричного живлення машини та дозволено працювати з несправною та частково розібраною машиною.

30 березня 2012 року З. було пред'явлено обвинувачення у порушенні вимог законодавства з охорони праці під час виконання робіт підвищеної небезпеки, що спричинило смерть.

Станом на 8 квітня 2014 року провадження ще тривало (вирок винесено 25 лютого 2016 року. ОСОБА_4 визнано винуватою у вчиненні злочину передбаченого ч. 2 ст. 271 КК України та призначено покарання у вигляді обмеження волі строком на 3 роки з призначенням додаткового покарання у вигляді позбавлення права займати посаду директора МП «Орбита-Н», а також інших посад пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих функцій строком на 3 роки¹).

Доводи сторін. Заявниці стверджували, що розслідування було неефективним. Вони зазначили, що розслідування було повільним та характеризувалось численними постановами про відмову в пору-

¹ Вирок Центрального районного суду м. Николаева від 25.02.2016. Справа № 1423/8634/2012. Проведення 1/490/44/2016 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56244388>> дата звернення 18.03.2023.

шенні кримінальної справи, які потім скасовувалися. Вони стверджували, що національними органами влади не було встановлено особу, яка увімкнула машину і завдала таким чином тілесних ушкоджень К., а також що вони невірні встановили причину нещасного випадку, необґрунтовано стверджуючи, що він стався внаслідок алкогольного сп'яніння К.

Уряд стверджував, що розслідування за фактом смерті К. відповідало вимогам статті 2 Конвенції. Правоохоронні органи розпочали розслідування вже у день нещасного випадку, опитали свідків та призначили проведення експертиз. Належним чином призначені комісії провели розслідування та дійшли висновку, що К. перебував у стані алкогольного сп'яніння, самовільно, не маючи на це вказівок керівництва, увімкнув машину і таким чином спричинив нещасний випадок. Заявниці брали активну участь у розслідуваннях. Органи влади вжили усіх заходів для встановлення осіб, винних у смерті К. Уряд стверджував, що певні питання цієї справи були складними, а тому вимагали проведення технічних експертиз, що зумовлювало подовження тривалості кримінального розслідування.

У оцінці обставин справи, Суд послідовно дотримується позицій, викладених у рішеннях, що згадувались раніше (справи Онер'їлдіз проти Туреччини, Брінкат та інші проти Мальти), також зазначає, що загалом держави повинні мати свободу розсуду щодо вирішення питань розробки і імплементації законодавства про захист права на життя. Проте найважливішим є те, що яким би не був спосіб розслідування, доступні засоби юридичного захисту в їх сукупності повинні становити юридичні засоби, здатні призвести до встановлення фактів, притягнення до відповідальності винних осіб та забезпечення відповідного відшкодування. Будь-який недолік розслідування, який перешкоджає-

ме його здатності встановити причину смерті або осіб, що несуть за неї відповідальність, може призвести до констатації недотримання вимог Конвенції. З цього випливає вимога щодо своєчасності розслідування та відсутності його непотрібних затримок.

Загальний висновок Суду. Станом на 8 квітня 2014 року, тобто більш ніж через вісім років та один місяць з часу нещасного випадку, судовий розгляд справи щодо З., яка стосується обставин, пов'язаних зі смертю К., предметом якого є з'ясування обставин смерті К., все ще тривав. Відповідно, не можна дійти висновку, що загальна тривалість розслідування була виправдана обставинами справи.

Вищенаведених міркувань для Суду достатньо, щоб дійти висновку, що було порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції¹.

Наведене рішення становить особливий інтерес також з огляду на те, що демонструє основні вади та недоліки нормативно-правового регулювання питань безпеки виробництва та кримінального провадження щодо таких злочинів. А саме: 1) прогалини законодавства, що дозволяють приховувати факт трудових відносин шляхом укладання іншого договору з метою ухилення роботодавця від обов'язку проводити передбачені законом заходи з охорони праці, а у разі нещасно випадку – уникнути відповідальності; 2) факти приховування нещасних випадків на виробництві; 3) безпідставне визнання нещасних випадків не пов'язаними з виробництвом, 4) латентність злочинів проти безпеки виробництва; 5) неефективність проведення досудового розслідування; 6) тривалість розслідування та ін.

Зазначимо також, що ознайомлення зі змістом судових рішень у провадженнях про злочини проти безпеки виробництва не дало можливості з'ясувати у якому контексті та які саме правові позиції

¹ Справа «Космата проти України». Рішення Європейського суду з прав людини від 15.01.2015 <<http://old.mjnust.gov.ua/file/43544>> дата звернення 18.03.2023.

ЄСПЛ використовуються національними судами, у зв'язку з тим, що такі рішення не вдалося віднайти.

Висновки. У рішеннях ЄСПЛ, що стосуються права на безпечні умови праці сформульовано низку правових позицій, які розкривають різні аспекти забезпечення і охорони цього права, ефективного розслідування правопорушень. Серед них: важливість законності дій влади, внутрішнього процесу ухвалення рішень, включаючи відповідні розслідування; можливість та ефективність застосування цивільних, адміністративних або дисциплінарних засобів правового захисту, при цьому для небезпечних видів діяльності необхідним є проведення офіційного кримінального розслідування з огляду на те, що складність справи передбачає

залучення органів державної влади, які є компетентними у з'ясуванні обставин події; значення вивчення нормативних документів, які враховують особливі характеристики діяльності, що розглядається, а особливо рівень потенційної загрози життю людини.

Слід підкреслити, що використання рішень ЄСПЛ національними судами є однією з важливих умов законності і обґрунтованості судових рішень. Доцільно також навести позицію Суду про те, що національна влада не повинна ні за яких обставин допускати таку можливість, за якої життя людини буде безкарно піддане небезпеці. Це необхідно для підтримання суспільної довіри та забезпечення дотримання законності та запобігання будь-якій терпимості щодо протиправних дій¹.

REFERENCES

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

CASES

1. Sprava «Onerildiz proty Turechchyny» [Oneriyildiz v. Turkey] Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 18.06.2002 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_181> data zvernennia 16.03.2023 [in Ukrainian].
2. Case of Kolyadenko and others v. Russia: ECHR28.02.2012 <<https://hudoc.echr.coe.int> › conversion › docx ›> accessed 16.03.2023.
3. Sprava «Kosmata proty Ukrainy» [Kosmata v. Ukraine] Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 15.01.2015 <<http://old.minjust.gov.ua/file/43544>> data zvernennia 16.03.2023 [in Ukrainian].
4. Sprava «Prylutskiy proty Ukrainy» [Prylutskiy v. Ukraine] Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 26.02.2015 <<http://old.minjust.gov.ua/file/47282>> data zvernennia 16.03.2023 [in Ukrainian].
5. Vyrok Tsentralnogo raionnogo sudu m. Mykolaieva vid 25.02.2016. Sprava № 1423/8634/2012. Provadzhennia 1/490/44/2016 [Verdict of the Central District Court of Mykolaiv dated February 25, 2016. Case No. 1423/8634/2012. Proceedings 1/490/44/2016] <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56244388>> data zvernennia 16.03.2023 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY

BOOKS

6. Lutkovs'ka V V, *Sudova praktyka Yevropeys'koho sudu z prav liudyny. Rishennya shchodo Ukrainy* [Case law of the European Court of Human Rights. Decision on Ukraine] (Kyiv, Praksis, 2005) 480 [in Ukrainian].
7. *Praktyka YESPL: Faktychni dani – Zdorov'ya* [ECtHR practice: Factual data – Health] <<http://unba.org.ua/publications/print/1262-praktika-espl-faktichni-dani-zdorov-ya.html>> data zvernennia 16.05.2023 [in Ukrainian].

CONFERENCE PAPERS

8. Taran O V, Kryminal'na vidpovidal'nist' za zlochyny proty bezpeky vyrobnytstva v Ukrainy ta zarubizhnykh krayinakh: *Bezpeka liudyny v umovakh hlobalizatsiyi: suchasni pravovi paradyhmy: Materialy VII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, m. Kyiv, Natsional'nyy aviatsiynyy universytet, 24 lyutoho 2017 r.* Tom I. Ternopil': Vektor, 2017. S.358; [in Ukrainian].

¹ Sprava «Oner'ildiz proty Turachchyny». Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 18.06.2002 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_181> data zvernennia 16.03.2023.

DISSERTATIONS

9. Bakhuryns'ka O O, Kryminal'no-pravova kharakterystyka porushennya vymoh zakonodavstva pro okhoronu pratsi (st. 271 KK Ukrainy) [Criminal and legal characteristics of violation of the requirements of the legislation on labor protection (Article 271 of the Criminal Code of Ukraine)] (dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.08. Kyivivs'kyu natsional'nyy un-t im. Tarasa Shevchenka. Kyiv, 2007) 235 [in Ukrainian].

Taran O. V.

Doctor of Law, Professor,

Leading researcher

scientific laboratory for problems

counter crime of the National

Academy of Internal Affairs

ORCID ID: 0000-0003-4752-9924

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.1-2/87-95>

SOME ISSUES OF SAFETY AND LABOR PROTECTION IN DECISIONS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS (CRIMINAL PROCEEDINGS)

Abstract. *The article is devoted to issues of occupational safety and health in the decisions of the European Court of Human Rights.*

The purpose of the article *is to study and generalize the practice of the ECtHR, which concerns issues of occupational safety and health, in particular in cases of criminal offenses.*

The decision of the European Court of Human Rights (ECtHR) in the cases of Öneriyıldız v. Turkey; Vilnes and others v. Norway; Brincat and others v. Malta; Budaeva and others v. Russia; Kolyadenko and others v. Russia; Kosmata v. Ukraine, in which Article 2 and Article 8 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) are applied to labor relations, in particular offenses that resulted in or risked harm to the life and/or health of employees.

The methods of legal regulation of responsibility for offenses that encroach on the human right to safe working conditions in different countries were considered, and it was noted that the Criminal Code of Ukraine chose the most successful approach, which allows distinguishing such criminal offenses from others, for example, against human life and health.

The decisions of the ECtHR determined that the positive obligation of the state is to ensure the protection of the right to life from industrial risks; human rights to information about industrial (production) risks; the expediency of criminal proceedings, if the case concerns dangerous types of activity. This should be taken into account by national courts during consideration of relevant cases and by authorized entities during pre-trial investigation.

Key words: *European Court of Human Rights; decision of the European Court of Human Rights, Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, safe working conditions, occupational safety, production safety, criminal proceedings.*